

**MİKRO KREDİLERİN KADININ GÜÇLENDİRİLMESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ:
GAZİANTEP ÖRNEĞİ**

***THE EFFECTS OF MICROCREDIES ON WOMEN'S EMPOWERMENT: EXAMPLE OF
GAZİANTEP***

Prof. Dr. Zehra Vildan SERİN

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İİSBF İktisat Anabilim Dalı, zvildan.serin@hku.edu.tr
Türkiye/Gaziantep

Özlem ÖZDEMİR

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, ozlem.ozdemir@std.hku.edu.tr,
Türkiye/Şırnak

ÖZET

Mikro kredi yoksul kadınlar tarafından alternatif bir finansman sistemi olarak kullanılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ve az gelişmiş ülkelerde mikro kredilerin kadının güçlenmesine yönelik çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkiye'nin Gaziantep ilinde, mikro kredi kullanımının, kadınların özgüvenlerine, sosyal statülerine ekonomik durumlarına olan etkilerini incelemektir. Ayrıca mikro kredi kullananların yaş, medeni durum, eğitim düzeylerini ve sosyo-ekonomik durumlarına ilişkin veriler toplamaktır. Araştırmanın evrenini; Gaziantep ilindeki mikro kredi kullanan kadınlar oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen Gaziantep ilindeki Mikro finans Kurumundan mikro kredi kullanan 151 kadından ibarettir. Araştırma da, veriler beşli likert tipi ölçek geliştirilmiştir. Elde edilen veriler Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yöntemi ile değerlendirilmiştir. Daha sonra hipotezlerin test edilmesi için de One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Testi) uygulanmıştır. Araştırma bulgularında her yaş aralığında eğitim ve medeni durumlarına bakılmaksızın, mikro kredi uygulamasının özgüven ve özsaygı artışında olumlu bir etkisinin olduğu fakat sosyal statü de ve ekonomik durumda bir değişiklik göstermediği görülmüştür.

Anahtar Kelime: Mikro Kredi, Mikro Kredi Uygulamaları, Kadınların Güçlendirilmesi, Sosyo-Ekonomik Düzey.

SUMMARY

Micro credit is used by poor women as an alternative financing instrument in both developing countries and less developed countries. There are a lot of studies have been exploring that the effects of using micro credits on women's empowerment.. The aim of the study is to investigate the impacts of micro-credit usage on women's self-confidence, social status and income in Gaziantep province of Turkey. In addition, it is to collect data regarding the age, marital status, education levels and socio-economic status of micro loan users. In addition, it is to collect data regarding the age, marital status, education levels and socio-economic status of micro loan users. The sample of the study consists of 151 women using micro credit from the Micro Finance Institution in Gaziantep, which was selected by simple random sampling method among the women using micro credit. In the research, the data was developed in a five-point Likert-type scale. The data obtained were evaluated by the Confirmatory Factor Analysis (CFA) method. Then, One-Way ANOVA (One Way Variance Test) was applied to test the hypotheses. In the research findings, regardless of education and marital status at all ages, it was observed that microcredit application had a positive effect on the increase of self-confidence and self-esteem, but did not change in social status and economic situation.

Key Words: Micro Credit, Micro Credit Applications, Empowering Women, Socio-Economic Level.

1.GİRİŞ

Mikro kredi, yeni bir olgu olmayıp, küçük, tasarruf ve kredi gruplarının yüzyıllardır dünyanın dört bir yanında uyguladığı sistemler olmuşlardır. Örneğin Avrupa'da 15.yüzyıl başlarında Katolik Kilisesi dükkân sahiplerine aşırı derecede yüksek faizle borç veren tefecilere karşı bir alternatif olarak borç vermişlerdir. 1700'lü yılların başlarında İrlanda Kredi Fonu, ticari bankalardan dışlanmış yoksullara kredi vermiştir. 1800'lü yıllarda Avrupa'da Almanya ile başlayan, Fransa ile devam eden ve yayılarak Afrika, Latin Amerika ve Asya'da örneklerine rastlanan finansal kooperatif hizmeti veren kurumlar bulunmaktadır. 1985 tarihinde faaliyete geçen Endonezya Halkın Kredi Bankası 9.000'e yakın şubesi ile Endonezya mikro finans sisteminin en geniş bankalarından biri haline gelmiştir. 1950-70 yılları arasında pek çok hükümet ve bağış yapan kuruluşlar, özellikle çiftçilerin verimliliklerini sürdürülebilir olmalarındaki sıkıntılar nedeni ile bu destekleme programlarından çok azı başarılı olmuştur. Özellikle hükümetler tarafından yapılan desteklerin hediye veya bağış olarak algılanması ve bu programların yoksullar yerine durumları daha iyi olanların veya yerel düzeyde politik olarak daha etkin olanların eline geçmesi sistemin başarısızlığının nedenlerindedir (Gökyay, 2008). Türkiye'de mikro kredi uygulamaları ve istihdama yansımaları, Türkiye İş Kurumu gen. Müd. Uzmanlık tezi, ankara 18-20). 1970'li yıllarda mikro kredi uygulamalarına sistemli bir şekilde başlayan ve başarı ile yürütülen ilk kurumlar: Muhammed Yunus tarafından başlatılan Grameen Bank, faaliyetlerine önce Latin Amerika 'da daha sonra Birleşik Devletler ve Afrika kıtasına yaygınlaştıran ACCION International, Hindistan'da bir kadın sendikası tarafından kurulan Self-Employed Women's Association'dur (Gökyay, a.g.e., s.20).

Günümüzde pek çok mikro finansman sistemi, dünya genelinde faaliyet göstermektedir. Ancak bu mikro finans programlarından öne çıkan kuşkusuz Grameen Bank Mikro finans Programı olmuştur. Türkiye'de de 2003 yılında Diyarbakır'da pilot çalışma olarak başlayan Türkiye Grameen Mikro finans programı bugün 64 ilde 93 şubesi ile devam etmektedir.

2.LİTERATÜR TARAMASI

Kadınların üretkenliği, hareketliliği, pazarlara erişimi, okur-yazarlığı, sosyal konumu ve hane halkı düzeyindeki kararların kontrolü konusundaki gelişmeler zaman almaktadır. Aynı zamanda, sınıf ve cinsiyet ayrımcılığı ile mücadelede karşılaşılan zaman zaman şiddetli ve yıkıcı sonuçları üstesinden gelmek, kalkınma konusunda çalışan kişiler tarafından önemli bir kararlılık ve sosyal değişimin yerel düzeydeki süreçlerinde uzun dönemli bir yatırım gerektirmektedir. Bu durum özellikle kadınların, kaynaklar üzerindeki haklarına karşı olan sosyal tutumlarda değişmeler olduğunda ve kadınların, hanenin refahına yaptığı katkılara değer verildiğinde daha çok ortaya çıkmaktadır. Ancak artan kredi ödemesi ve geri kazanımının yürütülmesi, sosyal kalkınma ihtiyaçlarına karşı, özellikle de kadınların, kredi kullanım kapasitelerini geliştirmek için karşılaştıkları özel sorunlara karşı duyarsız olabilmektedir (Goetz ve Gupta, 1996). Hashemi ve arkadaşları (1996), mikro kredi programlarının kadınların ekonomik rollerini kuvvetlendirerek, ailelerine destek olma yeteneklerini arttırarak ve diğer mekanizmalar aracılığı ile kadınları güçlendirdiğini iddia etmektedir. Hulme (2000)'ye göre mikro kredi, insanlara gelir durumunu iyileştirebilecekleri ve riskleri azaltabilecekleri önemli fırsatlar yaratabilirler. Fakat bütün mikro kredi uygulamaları arzu edilen sonuçları vermez. Özellikle çevresel ve ekonomik şokların yaygın olduğu ve gelişmesi yetersiz olan doymuş pazarlarda düşük getirili faaliyetlerde bulunan yoksul kişiler için iyi sonuçlar getirmekte başarısız olabileceğini belirtmiştir. Bu durumun nedenleri olarak hastalık, sel, kuraklık, hırsızlık gibi mikro kredi kullanıcılarının kontrolünün ötesinde olan durumlar

ile yetenek ve teknik bilgi eksikliği olduğu ifade edilmiştir (Hulme, 2000). Başka durumlarda, kredi yönetimi ve aile içerisindeki kontrol daha da karmaşık olmaktadır. Bu ailelerde kadın, kredinin bir kısmını kendi işi için ayırmakta, geri kalanını ise eşine vermektedir (Hunt ve Kasynathan, 2002). Kırsal bölgelerde sunulan kredilerin dezavantajları arasında, küçük kredi miktarları ile bağlantılı olarak meydana çıkan yüksek işlem maliyetleri ve resmî bankalardan yoksulları uzaklaştıran kefalet eksikliği sayılabilir. Çok az tasarrufun olduğu ve krediye erişim de az olduğu veya hiç olmadığı bir durumda üretim ele alınamaz veya standartların altında bir düzeyde tutulabilir (McKeman, 2002). Ataerkil yapı ile kadınların mevcut sosyal konumları, mikro kredi uygulamalarını güçleştirmektedir. Banka çalışanları tarafından haftalık yapılan toplantılar uzadığı takdirde, kadınlar aile içindeki yemek yapma ve ev bakımı rolünü yerine getirememekte, bu durum kadınların eşleri tarafından fiziksel istismara uğramasıyla sonuçlanmaktadır. İronik olarak kredi kullanan kadınların çoğu krediyi kocalarının kendi amaçları için kullanmak üzere onları zorlamasıyla kurumdan aldığını ifade etmiştir. Başka bir ifade ile kadın, banka ve eş arasında bir aracı görevi üstlenmektedir. Bu da kadınlara karşı yapılan şiddetin artmasına yol açmaktadır. Diğer taraftan Grameen Bankası, kadın üyelerle çalışmaktan farklı yönlerden kazanç sağlamaktadır. Erkek üyelere kredi verildiğinde, kredinin geri ödenmesinde sorunlar yaşanabilmekte, banka çalışanları kredi borcunu ödemek istemeyen erkek üyeler tarafından tehdit edilebilmekte ve şiddete maruz kalabilmektedir (Mallick, 2002).

Mısır'daki çoğu mikro kredi programları, kadınların aldıkları krediler ile yaptıkları faaliyetler aracılığı ile günlük harcamalarını karşılayacak ekstra gelir elde etmelerini sağlayarak sadece yaşamlarını sürdürmelerine yardım ettiğinden "hayatta kalma programları" olarak görülmektedir. Çoğu programda hiçbir maddi yatırım olmadığına gerçek bir sürdürülebilir etki ortaya çıkmamaktadır. Ayrıca bu programlar, eğitim ve pazarlama hizmeti sunmaksızın sadece kredi verdiklerinden çoğulcu özelliklerini kaybetmektedirler. (Nader, 2008). Benzer bir diğer çalışma ise D'Espallier, Guerin ve Mersland'ın 2009 da yapmış oldukları çalışmadır. Bu çalışmada 70 ülkede 350 Mikro Finans Kurumu'nu kapsayan büyük bir küresel veri kümesi kullanarak mikro finansman geri ödeme oranlarına göre cinsiyet farklılıklarını analiz etmektedir. Sonuçlar, daha fazla sayıda kadın müşterinin daha düşük risk altındaki portföy, düşük zarar ve düşük kredi karşılığı, ceteris paribus ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Hunt ve Kasynathan (2002), en büyük mikro kredi programlarının, en yoksul insanlara ulaşmadığını veya ulaşmadığını ileri sürmüştür (Hunt ve Kasynathan, 2002). Bangladeş'teki gibi etkin olan mikro finans kuruluşları, yoksul insanlara durumlarını iyileştirmelerine ve risklerini azaltmalarına yardımcı olacak hizmetler sunmaktadır. Ancak mikro kredinin, en yoksul kişilere destek verdiği iddiası ulusal bağlamlar içerisinde doğrulanamamıştır. Çünkü mikro finans kuruluşları, en yoksullarla hemen hemen hiç çalışmaz. Fiziksel ve zihinsel engelliler, bakıma muhtaç yaşlılar, sokak çocukları, kimsesizler ve mülteciler bu en yoksul kişiler arasındadır. Yoksulluk kriteri olarak resmî ulusal yoksulluk sınırı kabul edildiği takdirde, çoğu mikro finans kuruluşunun, büyük oranda aslında yoksul sayılmayan müşterilere sahip olduğu görülecektir (Hulme, 2000).

Mikro finans modeli, gelişmekte olan ülkelerde genellikle, geçmişte yardım almamış ve sıkıntıları giderek büyüyen çok yoksul kişilere yardım eden bir uygulama olarak görülmektedir. Mikro finans analizleri, uygulamada bunu kabul etmektedir ancak günümüzde çoğu mikro finans kuruluşu, daha az yoksul olan kişilerle, hatta orta düzeyde varlık sahibi olan kişilerle çalışmaktadır. Çok yoksul kişilerin bu uygulamanın dışında tutulmasının nedeni, bu kesimin düşük kârlar oluşturmaya eğilimli olmaları ve bu nedenle daha fazla risk taşımalarıdır (Bateman, 2010).

Birleşmiş Milletler (BM), mikro kredi uygulamasını başarılı bulmasına rağmen (United Nations, 2012) mikro finansın, yoksulluğun tüm problemlerini çözecek sihirli bir değnek olmadığını belirtmiştir. Çünkü kredi önemli olmasına rağmen, yoksulların gelirinin artmasının önündeki tek engel değildir. Emegın üretkenliğinin önündeki diğer sınırlamalar, beşeri sermaye ve maddi varlık eksikliği ve girdilere erişim düşüklüğünü içermektedir. Özellikle en yoksul insanların kredi talebi düşük olmaktadır. Çünkü bu insanlar, krediyi kârlı kullanmak için görece olarak düşük kapasiteye sahiptir ve borçlanma kapasiteleri neredeyse sıfırdır (United Nations, 1999). Bazı yazarlar mikro kredinin, yoksul insanları ciddi ekonomik sıkıntılardan kurtarmaya yardım edebileceği, ancak toplumdaki yoksulluğu tamamen kaldırmamanın bir aracı olmayacağını belirtmişlerdir. Başka bir ifade ile “yoksulluktan arınmış bir dünya” yaratma düşüncesinin abartılı olacağını ileri sürmüşlerdir (Elahi ve Danopoulos, 2004).

Yeterli beceri, vizyon ve yaratıcılığa sahip olmayan çoğu insan, girişimci olduğu konusunda ısrar etmesine rağmen durum oldukça farklıdır. Yüksek eğitim düzeyine ve iyi bir altyapıya sahip gelişmiş ülkelerde bile iş gücünün yaklaşık %90’ı girişimci değil sadece çalışandır. Mikro kredi katılımcılarının çoğu, kendi tercihleriyle değil mecbur kaldıkları için girişimci olmaktadır. Bu katılımcılar, mümkün olduğu takdirde bir fabrikada makul bir ücretle çalışmayı tercih etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında makul ücretlerde sürekli iş için fırsatlar yaratılması, insanları yoksulluktan kurtarmanın en iyi yolu olarak görülmektedir (Karnani, 2007).

Karnani (2007), yaptığı makro ekonomik veri analizi sonucunda, mikro kredinin bazı ekonomik olmayan, sosyal yararlar sağlamasına rağmen dikkate değer ölçüde yoksulluğu azaltmadığını ileri sürmektedir. Bazı örneklerde mikro kredinin, kullanıcılarını piramidin en alt basamağına taşıyarak onların durumunu kötüleştirdiği ortaya çıkmıştır. Mikro kredi konusunda yapılan iyi yorumlara karşılık yoksulluğu yok etmenin en iyi yolunun, iş imkânları yaratmak ve çalışan verimliliğinde artış sağlamak olduğunu savunmuştur. Yoksulluğu azaltmanın en iyi çözümünün mikro kredi değil, iş imkânları yaratmak olduğunu anlamak için iki alternatifin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Birinci alternatif, bir mikro finans kuruluşu, her 6000 yüz kadına 250\$ kredi verir, böylece her biri bir dikiş makinesi alarak kendi dikim evlerini kurarlar. Ancak tamamen aynı pazarda faal oldukları için birbirleri ile rekabet etmek zorunda kalacaklar ama aldıkları kredinin geri ödemesini yapabilecek miktarda para kazanmaları gerekecektir. Diğer alternatifte ise geleneksel bir finans kurumu, anlayışlı bir girişimciye 150.000\$ tutarında kredi ödemesi yaparak 600 kişi istihdam eden bir hazır giyim imalat işletmesi açmasına yardım eder. Bu büyük işletme, ölçek ekonomilerinden yararlanır ve modern imalat süreçleri ve örgütsel teknikleri kullanarak sadece sahiplerini değil, çalışanlarını da zenginleştirir (Karnani, 2007).

Nader (2008), mikro kredinin ailenin ekonomik durumunda iyileştirmeler yaparak ev içindeki zorlukları geriletebildiği takdirde, mikro kredinin aile uyumunu olumlu yönde etkilediğini ileri sürmektedir. Ancak mikro kredi, kadının aile içerisindeki çocuk yapma rolünü bozan bir faktör olarak algılandığında, aile uyumu üzerinde olumsuz yönde bir etkiye sahip olabilmektedir. Buradaki aile uyumundan kasıt, ailedeki tüm bireylerin problemlerle karşılaşmaksızın huzur içerisinde yaşama derecesini göstermektedir. Nader (2008),

Asim (2008), Pakistan’da 275 hane halkı üzerinde yaptığı araştırmada mikro kredi uygulamasına dâhil olmanın ev içerisindeki çocuklarla ilgili, sağlıkla ilgili, sosyal hareketlilik ve ekonomik kararlarını içeren konularda kadınların pazarlık gücü üzerinde etkisi olmadığını belirlemiştir(Asim, 2008). Öte yandan ülkemizde Mersin’de yapılan bir çalışmada mikro kredi kullanan kadınların çoğu zaten ev içerisinde söz sahibi olduklarını, mikro kredi kullandıktan sonra durumun değişmediğini ifade etmişlerdir (Baltacı, 2011).

Drolet (2010), mikro kredi uygulamasıyla kadınların güçlenmesi arasındaki ilişkiyi incelemek için Kahire’de mikro kredi kullanan 69 kadınla görüşmeler yapmıştır. Kadınların mikro krediye başvurmadaki beklentilerinin ne olduğu sorulduğunda, ev için mobilya alabilmek, çocukları için yiyecek alabilmek ya da borçlarını ödeyebilmek cevapları alınmıştır. Ancak mikro kredi uygulaması kadınların, finansal güvenlik, bireysel onur, saygınlık ve ev içinde huzur olarak tanımlanan ihtiyaçları karşılamada yetersiz bulunmuştur. Çünkü kadınlar, mikro kredi uygulamasıyla bu ihtiyaçlarını karşılamada kendilerini yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir. Buna karşılık, mikro kredi uygulaması ile kadınlar, çocuk bakımı, aile sağlığı ve yiyecek sağlama gibi pratik ihtiyaçlarını daha iyi yerine getirdiklerini ifade etmişlerdir (Drolet, 2010).

Mikro finans kuruluşları ve bu kuruluşlara bağlı bulunan kişiler, mikro kredinin yoksulluk için bir çare olduğu izlenimi yaratmışlardır. Bu izlenim, mikro kredi görüşmelerinde ve mikro kredinin yoksulluk problemine bir çözüm olacağına inanan yanlış yönlendirilmiş binlerce iyi niyetli kişinin işinde özetlenmiştir. Bu durum potansiyel olarak tehlike taşıyan bir tartışma çizgisi olarak görülmektedir. Çünkü bu düşünce, yoksulluğun azaltılması için en yoksullar ve yoksullardan daha kötü durumda olan risk sınıftakiler için bazı konuların tartışılmasını engellemektedir. Tartışılması, araştırılması gerekenler sosyal güvenlik ağları, etkin bir eğitim sistemi, düşük maliyetli ve güvenilir sağlık hizmetleri, sosyal içerik sağlayabilecek yönetimler, makro ekonomik politikalar gibi meselelerdir. Yoksul insanlara etkin bir mikro kredi hizmeti sağlamak, yoksulluk stratejisinin tamamını değil yalnızca bir bölümünü oluşturmaktadır. Mikro krediyi yoksulluğu azaltmak için sihirli bir değnek olarak sunan kişiler, onları basit fikirli olmaya teşvik eden bir politika geliştirilmesi için basit bir mesaj oluşturmaktadır (Hulme, 2000).

Mikro kredi programlarında kadınlar genellikle, kendi ajanslarını kullanma fırsatlarından yoksundur. Aynı zamanda mikro kredi programı veya etkileri üzerinde çok az mülkiyete sahiptirler veya hiçbir mülkiyetleri yoktur. Program tasarımı ve yerine getirilmesi konusundaki tüm önemli kararlar, kalkınma planlayıcılarına ve ücretli profesyonellere devredilmektedir. Mikro kredi kullanımındaki aktif ajanslar, kalkınma işçileri veya erkek hane halkı üyeleri olarak tanımlanmaktadır. Kadınların, aydınlanmış bir bilinçle dış etkenler tarafından güçlendirilmesi gerektiği görüşü, kadınların, kendi ihtiyaç ve önceliklerini tanımlamada ve değişim stratejisini tasarlamak için kendi mantıklarını kullanmada yetersiz olduğu inancına dayanmaktadır. Bu durum, kadınların mevcut olan güçlerini, yeteneklerini, bilinçlerini ve araçlarını yok saydığı için aslında kadınların gücünü azaltmaktadır (Parmar, 2003).

Kadınların, kredileri üzerinde kontrol sağlama ve gelir elde etme olasılığını arttıran kişisel faktörler; kocanın ölümü, ayrılık gibi bir sebepten dolayı olmaması ve kredinin kadın işi olarak görülen çeltik soyma, dikiş, süt veya tavuk-civciv satma gibi faaliyetlerde kullanılmasıdır. Kadınların, kredi kullanımları ve kâr üzerindeki kontrolünü sınırlandıran faktörlerden biri, özellikle

geleneksel olmayan gelir getirici girişimlerde, üretimde kullanacağı girdileri satın alacağı girdiler için pazara erişimin kısıtlı olmasıdır (Hunt ve Kasynathan, 2002).

Eskişehir’de mikro kredi uygulamalarına yönelik yapılmış bir çalışma olan “Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği ” kredi kullanıcılarının kredi kullanım öncesi ve sonrası yaşamları arasında gelir, istihdam, refah, statü, sosyalleşme vb. açılardan bir değişim meydana gelmediği incelenmiştir. Sonuç olarak Eskişehir mikro kredi uygulaması hem gelir hem istihdam hem de sosyal yaşama dair katkılar sağladığı ve bu bağlamda başarılı olduğu ifade edilmektedir (Şengür ve Taban, 2012).

Mikro kredi kullanan kadınların yaşadıkları deneyimler üzerine yapılmış diğer bir çalışma ise, “Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro Kredi: Deneyimler Üzerine Bir İnceleme”dir (Ömer, Negiz ve Akman, 2012). Araştırmada Isparta ili mikro kredi kullanan kadınların deneyimleri temel alınmıştır. Katılımcıların mikro kredi uygulamasının, kadının psikolojik anlamda güven kazanması, girişimci ve çalışan kadın kimliği kazanması gibi alanlarda sosyo-psikolojik kazanımlar sağlamaya yardımcı olduğu da vurgulanmaktadır (Ören vd., 2012).

Mikro kredinin yoksulluk boyutu yerine istihdam boyutundan bakan “Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Mikro Kredi” adlı çalışmadır (Özmen, 2012). Türkiye’ye yönelik mikro kredi talep araştırmalarında 1 milyon ile 1 milyon 600 bin kişi arasında potansiyel olduğu düşünülürse ve en ekonomik istihdam yaratma modeli olduğuna göre mikro kredi sektörünün henüz etkin değerlendirilemediği söylenebilir (Özmen, 2012).

Mikro kredi uygulamasının etkinliği konusunda son yapılan çalışmalardan biri “Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Sistemi: Diyarbakır Örneği” adlı makaledir. Söz konusu çalışma, on yıldır Diyarbakır ilinde uygulanan mikro kredi sisteminin etkinliğini ölçmeye yöneliktir. Yoksulların kendilerine sağlanan ekonomik fırsatları en iyi şekilde değerlendirerek girişimci haline dönüşebildikleri, geri ödemelerde %100’e varan oranları yakaladıkları, kimsenin yardımı olmadan muhtaçlıktan kurtuldukları çalışmanın sonucunda belirtilmiştir. Mikro kredinin dünya çapında sağladığı başarıların Diyarbakır uygulamasında da geçerli olduğu vurgusu yapılmaktadır (Doğan ve Kaya, 2013).

Mugabi (2010) tarafından yapılan çalışmanın temel amacı, mikro kredi kullanımının hane halkı geliri üzerinde etkisini incelemektedir. Spesifik amaçlar ise, hane halkı düzeyinde mikro kredi kullanımına yönelik insanların algı ve tutumlarının incelemek, cinsiyet farklılıkları açısından mikro kredi kullanımını incelemek, hane refahı üzerinde mikro kredi sonuçlarını incelemek olarak sıralanmıştır. Çalışma Uganda’da yapılmıştır.

Bhusal (2010) tarafından yapılan çalışmada ise kuzey Bangladeş’te kadınların ekonomik ve sosyo-politik güçlenmesinde mikro finans programının katkısını bulmaktır. Araştırma sonucunda katılımcılar arasında sahip oldukları güçlenme seviyesinde önemli bir artış olmamıştır. Mikro finans ve kadınların güçlenmesi arasındaki bağlantının beklenildiği gibi güçlü olmaması düşündürücü bir olgu olarak çalışmada belirtilmektedir.

Bir diğer örnek de Graflund (2013)’un “Kadının Çalışması Üzerine Mikro Kredinin Etkisi – Bangladeş Tangail Bölgesinde Bir Vaka Çalışması Olarak Mikro Kredi” adlı çalışmadır. Bu çalışmada mikro kredilerin kadınların güçlenmesi üzerindeki etkisi tartışılmaya devam ediliyor. Yapılan araştırmalar, mikro kredilerin kadınların gelir kazanma yeteneklerini arttırmalarına yardımcı

olduğunu göstermektedir. Veriler Bangladeş'in Tangail şehrinde yapılan anket çalışmalarıyla analiz edilmiştir.

Yoksulluğun Üstesinden Gelmenin Bir Yolu: Mikro Kredi ve Uygulamaları (Serin, 2013) adlı çalışmanın amacı ise, mikro finansın önemli araçlarından biri olan mikro kredi üzerine çalışmalar yapmak ve mikro krediden yararlananların sosyo-ekonomik düzeylerindeki değişikliklerin etkisini anlamaktır. Bu amaca ulaşmak için çalışmanın yazarı Diyarbakır'daki TISVA ofisini ziyaret etmiş ve haftalık toplantının yapıldığı, taksitlerin toplandığı mikro kredi üyelerinin evinde borçlularla bir araya gelmiştir. Çalışmanın bulguları, mikro kredinin yararları ve sorunlu yönleri hakkında ipuçları vermektedir. Mikro kredi uygulamalarına yönelik birçok eleştiri olmasına rağmen, milyonlarca yoksul insan tarafından tercih edilen etkili bir araçtır.

Güzel (2011)'in "Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Dünya Bankası ve Mikro Kredi Uygulaması: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme" adlı çalışmasında kadın yoksulluğu ile mücadelede mikro kredi uygulamasının yeri ve önemini ele almayı ve bu uygulamanın Türkiye'deki durumunu incelemeyi hedeflemektedir. Bu çalışmada, temel kurumsal metotla birlikte, gözleme, sistematik yaklaşım ve istatistik analiz metotları kullanılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda, yoksulluğun tüm dünya için önemli bir sorun olmakla birlikte kadınların bu sorunu daha derinden yaşadıkları söylenebilir.

Ali ve Hakim (2012) "Mikro Kredi Programının Kadınların Güçlendirilmesi Üzerine Etkisi" adlı çalışmalarında ise kadınların fakir ve savunmasız grubun en büyüğünü oluşturdukları gerçeğini önemli bir kalkınma sorunu olarak görmektedirler. Bu çalışmanın amacı, mikro kredi programının, kadınların güçlendirilmesi üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaçla, Bangladeş'in Rajshahi Bölgesi'ndeki sekiz semtten altı yüz fakir kadın örneğine dayanan regresyon analizi yapılmıştır. Güçlendirmede beş boyut kullanılmış ve toplam bir güçlenme endeksine ulaşmak için kullanılmıştır.

2014 yılında Duvendack vd. tarafından yapılan çalışma da ise (Mikro Kredilerin Hane Halkı Harcamalarında Kadınların Kontrolü Üzerindeki Etkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler-Sistematik Bir İnceleme) mikro kredilerin gelişmekte olan ülkelerde hane halkı harcamaları üzerinde kadınların kontrolüne ilişkin kanıtların sistematik bir gözden geçirilmesini sağlamaktır. Genişlik üzerinde analiz derinliğine öncelik verilmiştir. Bu nedenle kapsam olarak önceki mikro finans çalışmalarına göre daha dardır. İstatistiksel meta-analiz ve gerçekçi sentezinin birleştirilmesine izin veren kadınların güçlenmesinin belirli yönlerine odaklanılmıştır.

Ece'nin (2014) "Mikro Kredi Kullanan Kadınlar: Şırnak İli Örneği" adlı çalışmasında Şırnak ilinde mikro kredi uygulamasının başarılı ve başarısız olduğu konular tespit edilmeye çalışılmış ve mikro kredi kullanan kadınları, diğer kadınlardan ayıran özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın verileri görüşme ve anket yöntemleri kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda mikro kredi kullanan kadınların girişimci kişilik özellikleri bakımından ev kadınlarına benzedikleri, mikro kredi kullanmayan girişimci kadınlardan ise farklılıkları belirlenmiştir. Araştırma da ayrıca mikro kredi kullanan kadınların mikro kredi aldıktan sonra mikro kredi kullanmayan girişimci kadınların girişimcilik faaliyetlerinden sonra sosyo-ekonomik düzeylerinde olumlu yönde bir değişim olduğu belirlenmiştir. Ev kadınlarının ise zaman içerisinde sosyo-ekonomik düzeylerinde bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir.

Benzer çalışmalardan biri olan Tarozzi vd. (2015) tarafından hazırlanan "Mikro Kredinin Etkileri: Etiyopya'dan Kanıtlar" çalışmada Etiyopya'nın Amhara ve Oromiya kentlerinde mikro

krediye erişimin artırılmasının etkilerini incelemek için yürütülen randomize bir denemeden elde edilen veriler kullanılmıştır. Göstergeler işgücü arzı, okullaşma ve kadınların güçlenmesidir. Bu çalışmanın sonucunda ise, borçlanmadaki önemli artışlara rağmen, tedaviye tahsis edilen alanlarda hiçbir etkinin olmamasının büyük çoğunluğu için reddedilemeyeceği belgelenmiştir.

Bateman (2010)'a göre yüksek geri ödeme oranları, yoksulların başarılı bir şekilde yoksulluktan kurtuldukları anlamına gelmemektedir. Gerçekte, mikro kredi alan yoksul kişiler utanma, korku ve gelecekte de mikro kredi elde edebilme imkânına sahip olma gibi nedenlerden dolayı mikro kredinin geri ödemesini yapabilmek için diğer finansal, fiziksel ve sosyal varlıklarını basit bir şekilde azaltmakta ve bu nedenle önceki durumundan daha yoksul olmaktadır. Mikro kredi, herhangi bir işletme projesi için kullanılmak üzere geliştirilmediğinden, kredinin geri ödeme oranları, sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğu azaltma açısından başarı elde edildiğini pek kanıtlamamaktadır (Bateman, 2010).

Mikro kredi, bağımlı sübvansiyon kuruluşlarını, yoksullara hizmet eden finansal açıdan sürdürülebilir kuruluşlara dönüşümünü azaltmayı vaat etmektedir. O zaman da mikro kredinin yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkisi bir amaç değil, olası bir yan etki olmaya başlar (Vanroose, 2007).

Elahi ve Danopoulos (2004)'e göre insanlara, yoksulluk içinde yaşamaya devam etmeleri için yardım etmek, sürdürülebilir bir yoksullukla mücadele yöntemi değildir. Sürdürülebilir bir yoksullukla mücadele yöntemi olmadığı takdirde yoksul insanların kullandıkları krediler onları yoksulluktan kurtaramayacaktır. Aslında yoksulluk, sosyal ve politik bir çıktıdır. Sosyal bir çıktı olarak görülmesi, bireylerin toplumda yamak için bu tatsız durumdan zarar görmesinin sonucudur. Politik bir çıktı olarak görülmesi ise toplumunun politik bir organizasyon olmasının bir sonucudur (Elahi ve Danopoulos, 2004).

Mikro kredi kullanan kişiler, aldıkları kredinin geri ödemesini yapabilmek için ailelerinden ve arkadaşlarından borç para almaktadır. Bu, herhangi bir zorlukla karşılaşıldığında, en kolay ve en az riskli seçenek olmaktadır. Mikro kredi kullanan kişilerden çoğu kredinin geri ödemesini yapabilmek için başka bir mikro finans kuruluşundan daha büyük miktarda kredi almaya çalışmaktadırlar (Bateman, 2010).

Çoğu kişi veya gruptaki üyeler, mikro finans kuruluşunda çalışan görevliler tarafından tehdit edilmektedir. Aldıkları kredinin geri ödemesini yapmadıkları takdirde sahip oldukları mal varlıklarına el konulacağı konusunda tedirgin olmaktadır. Bazı kadınlar, kredinin geri ödemesinde yaşadıkları problemlerden dolayı intihar etmektedir. Bu nedenle çoğu insan kredi almaktan çekinmektedir. Mikro finans kuruluşuna borçluluktan doğacak olan tehlikeye verilen bu tepki mantıklı ve anlaşılabilir (Hulme, 2000). Mikro kredi, gelir getirici bir faaliyete yatırım yapmak için kullanılmadığında, krediyi geri ödemek için başka bir araç oluşturulamamaktadır. Bu durum, kredinin geri ödemesini zorlaştırmakta ve borçluluk, mikro finansa temel sorun haline gelmektedir. Mikro kredinin, tüm üyelerin finansal durumlarını geliştirdiği söylenemez. Mikro kredinin uygulamasının nasıl sonuçlanacağı; üyelerin gelir düzeyine, kredinin kullanım amacına ve mikro finans kuruluşları tarafından tahsil edilen faiz oranlarına bağlıdır (Vanroose, 2007).

Çoğu kişiye göre kadınlara mikro kredi verme, mikro finansın cinsiyet güçlendirmesi için bir kapı açması konusunda büyük bir potansiyel anlamına gelmektedir. Mikro finans, kadınların

yoksulluktan kurtulmasının en iyi yolu olarak serbest mesleği sürekli olarak teşvik etmeyi, girişimcilik faaliyetlerini savunurken gelişmekte olan ülkelerdeki kadınların gerçekten kendilerine söz konusu işlere uygun olduğunu düşünüp düşünmediğini veya gerçekten istedikleri bir faaliyet olup olmadığını dikkate almamaktadır. Kadınların çoğu doğal olarak, güvenli ve temiz, çocuklara uygun bir çevrede ve daha iyi ücret ödenen, genellikle kamu işi olan bir işi daha fazla tercih etmektedirler (Bateman,2000).

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ve BULGULARI

Araştırmada belirlenen hipotezlerin analizi için anket yöntemi kullanılmıştır. Mikro-kredi kullanan 151 kadın ile gerçekleştirilen saha araştırmasında; Mikro-Kredinin Sosyo-ekonomik Etkileri Ölçeğinin alt boyutlarının (Özgüven/Özsaygı Artışı, Sosyal Statü Artışı ve Ekonomik Durum Artışı) çeşitli demografik değişkenler (Yaş, Medeni Durum, Eğitim Durumu, Mikro Kredi Almadan Önceki Aylık Gelir, Mikro Kredi Aldıktan Sonraki Aylık Gelir, Mikro Kredi Aldıktan Sonraki Yanında Çalıştırdığı Kişi Sayısı, Ne Kadar Mikro Kredi Kullandığı, Mikro Kredi Kullanma Amacı) bağlamında farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmeye dair testler yapılmıştır. Gaziantep ilindeki Mikrofinans Kurumundan mikro-kredi kullanan kadınlardan elde edilen veriler ışığında oluşturulan modele (Şekil 1.) ilişkin analizler şöyle özetlenebilir; “**Veri Toplama Yöntemi ve Ölçüm Araçları**” başlığında detaylı bilgileri verilen ölçeklerin, araştırma verilerine uyumluluğunu tespit etmek amacıyla **Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)** uygulanmıştır. Daha sonra hipotezlerin test edilmesi amacıyla One-Way ANOVA (Tek Yönlü Varyans Testi) uygulanmıştır..

Araştırmada, veri elde etme tekniği olarak beşli likert tipinde hazırlanan önermelerden oluşan anket tekniği tercih edilmiştir. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü;

Alpaslan (2015) ile Ece (2014)’ten uyarlanan ve anonim olarak hazırlanan Gaziantep ilindeki Mikrofinans Kurumundan mikro-kredi kullanan kadınların demografik özelliklerini (Yaş, Medeni Durum, Eğitim Durumu, Mikro Kredi Almadan Önceki Aylık Gelir, Mikro Kredi Aldıktan Sonraki Aylık Gelir, Mikro Kredi Aldıktan Sonra Yanında Çalıştırdığı Kişi Sayısı, Ne Kadar Mikro Kredi Kullandığı, Mikro Kredi Kullanma Amacı) belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümü; Gaziantep ilindeki Mikrofinans Kurumundan mikro-kredi kullanan kadınların sosyo-ekonomik hayatlarına olası etkilerine ilişkin algıları, Swapna (2017)’den uyarlanan, geçerleme ve güvenilirlik çalışmaları tarafımızca yapılan ölçekle ölçülmüştür. Ölçüm aracı; **Özgüven ve Özsaygı Artışı** 10 ifade, **Sosyal Statü Artışı** 5 ifade ve **Ekonomik Durum Artışı** 3 ifade olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach α), **0,926** olarak tespit edilmiştir. Ölçeklerde çoklu bağlantı testleri yapılmış olup çoklu bağlantı sorunu bulunmamaktadır (Çelik vd., 2015:570).

Tablo 1.KMO and Bartlett's Test Tablosu

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,887
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1468,015
	Df	153
	Sig.	,000

Çalışmanın veri setine uygunluğunu belirlemek için Keşfedici Faktör Analizi (KFA) uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 2’te yer almaktadır.

Tablo 2. Mikro Kredinin Sosyo-Ekonomik Etkileri Ölçeğine İlişkin Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları ve Ortalama Değerler

ÖNERMELER	Ort.	St.Sap.	Faktör Yükleri	Öz Değer (%)	Kümalatif Varyans (%)
Faktör 1: Özgüven ve Özsaygı Artışı				27,093	27,093
v18 - Mikro kredi kullandıktan sonra ileriye/geleceğe dönük olma yönüm arttı.)	3,90	1,076	,751		
v20 - Mikro kredi kullandıktan sonra risk alma düzeyim arttı.	4,01	,906	,724		
v22 - Mikro kredi kullandıktan sonra sosyal çevremdeki pozitif imajım arttı.	4,07	1,050	,715		
v19 - Mikro kredi kullandıktan sonra eleştirilere tahammül düzeyim arttı.	3,83	1,018	,699		

v15 - Mikro kredi kullandıktan sonra anlaşmazlıkları çözme becerim arttı.	4,18	,932	,690		
v24 - Mikro kredi kullandıktan sonra daha fazla sosyalleşme imkanım oldu.	4,24	,914	,663		
v13 - Mikro kredi kullandıktan sonra liderlik yeteneğim arttı.	3,91	1,196	,649		
v23 - Mikro kredi kullandıktan sonra sosyal çevremde daha fazla cinsiyet eşitliğine sahip oldum.	4,04	,965	,647		
v14 - Mikro kredi kullandıktan sonra grup içinde çalışma becerim arttı.	4,14	1,059	,588		
v21 - Mikro kredi kullandıktan sonra diğer insanları etkileme/ikna etme becerim arttı.)	4,29	,805	,456		
Faktör 2: Sosyal Statü Artışı				20,446	47,540
v26 - Mikro kredi kullandıktan sonra diğer kadınları girişimcilik konusunda cesaretlendirmeye çalıştım.	4,46	,790	,788		
v25 - Mikro kredi kullandıktan sonra topluma yararlı işlerde daha fazla yer aldım.	4,22	,863	,730		
v12 - Mikro kredi kullandıktan sonra yaşam standartlarımı sürdürebileceğime dair güvenim arttı.	4,40	,865	,709		
v16 - Mikro kredi kullandıktan sonra iş ve özel yaşamımda karar verme özgürlüğüm arttı.)	4,27	,864	,680		

v17 - Mikro kredi kullandıktan sonra iş hayatımdaki tanınırlığım arttı.)	4,28	,918	,661		
Faktör 3: Ekonomik Durum Artışı				12,359	59,898
v10 - Mikro kredi kullandıktan sonra tüketim harcamalarım arttı.	3,46	1,136	,755		
v9 - Mikro kredi kullandıktan sonra gelirim arttı.	3,87	1,015	,746		
v11 - Mikro kredi kullandıktan sonra harcamalarım üzerindeki kontrolüm arttı.	3,99	1,013	,448		
<i>KMO: 0,887 - Barlett's Test: 1468,015 - Öz Değer: 1'den fazla - Anlamlılık (Significiance): 0,000</i>					

Yapılan Keşfedici Faktör Analizi (KFA) sonucunda, ifadelerin “başlangıç öz değeri (eigenvalues)” 1’den büyük olan üç faktörden meydana gelen, toplam varyansın % 59,898’ini açıklayan bir yapıda olduğu görülmüştür.

Mikro Kredinin Sosyo-Ekonomik Etkileri Ölçeğinin yapısal geçerliliğini ortaya koymak için yapılan analiz sonucunda ölçeğin, hipotez testlerinde yer alabilecek yeterlilikte ve Tablo 36’da görüldüğü gibi;

- Birinci faktörde (**Özgüven ve Özsaygı Artışı**); 10 ifade,
- İkinci faktörde (**Sosyal Statü Artışı**); 5 ifade,
- Üçüncü faktörde (**Ekonomik Durum Artışı**); 3 ifade,

olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3. Güvenilirlik Analizi Sonuç Tablosu

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Katsayısı	Alfa
Mikro Kredinin Sosyo-Ekonomik Etkileri Ölçeği	18	0,926	

Tablo 18 incelendiğinde, Mikro Kredinin Sosyo-Ekonomik Etkileri Ölçeği Cronbach Alfa değeri 0,926'dır. Bu sonuç, çalışmada kullanılan ölçeklerin $0,80 \leq \alpha < 1,00$ arasında değerler olarak "yüksek derecede güvenilir" olduğu sonucu ortaya çıkarmaktadır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Gaziantep'te yapılan alan araştırmasında kadın istihdamını arttırmak için mikro kredi uygulamasının etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, mikro kredi alan kadınların yarısından fazlasını Anket sonucuna göre, Mikro Finans Kurumundan mikro kredi kullanan kadınların H1 hipotezinde görüldüğü gibi sosyo-ekonomik etkileri ölçeğinin alt boyutlarından özgüven ve özsaygı artışı boyutuna ilişkin algılarının yaş değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Yani hangi yaş aralığı olursa olsun mikro kredi uygulamasının özgüven ve özsaygıyı arttırmaya destek olduğu görülmüştür. H2 hipotezine bakıldığında zaman sosyal statü artışının yaş değişkenine göre bir farklılık göstermediği, yaş grubu fark etmeksizin sosyal statü artışı sağladığı görülmüştür. H3 hipotezinde ise, ekonomik durum artışının yaşa göre farklı olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmış ve herhangi bir farklılığın olmadığı, mikro kredinin ekonomik durumu arttırdığı gözlemlenmiştir. H4 hipotezinde, kredi kullanan kadınların sosyo-ekonomik etkileri ölçeğinin alt boyutu olan özgüven ve özsaygı artışının bu defa medeni durum değişkenine göre bir farklılık gösterip göstermediği tespit edilmeye çalışılmış ve mikro kredinin medeni duruma göre bir farklılık göstermediği, mikro kredi alan kadınların ister evli ister bekâr olsun özgüvenlerinde artış olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal statü boyutuna ilişkin algıların medeni durum değişkenine göre bir farklılık göstermediği, medeni durumun sosyal statü artışında bir engel olmadığı görülmüştür; Mikro Finans Kurumundan mikro kredi kullanan kadınların sosyo-ekonomik etkileri ölçeğinin alt boyutlarından biri olan özgüven ve özsaygı artışı boyutuna ilişkin algıların eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmiş ve eğitim durumunun mikro kredi alan kadınların özgüven ve öz saygısının artmasına engel olmadığı görülmüştür. Eğitim durumunun mikro kredi kullanan kadınların sosyal statülerinin artışında bir engel olmadığı, eğitim durumu ne olursa olsun mikro kredinin kadınların sosyal statüsünde artış sağladığı görülmüştür. Mikro kredi kullanan kadınların kullandıkları mikro kredi tutarının ekonomik durumlarında bir artış olduğunu ifade etmişler ve test sonucunda doğruluğu ispatlanmıştır. Son olarak Mikro kredi kullanan kadınların kredi kullanma amacının ekonomik durum artışında fayda sağlamadığı görülmüştür.

Mikro kredi uygulamalarının yoksulluk seviyesinin altında ve eğitim düzeyi ortalamasının çok altında olan kadınların gelirlerini ve kadınların iş gücüne katılım oranlarını az da olsa arttırdığını göstermiştir. Ayrıca, kadınların maddi kaynaklara erişimini sağlamak ve güç kaynakları üzerindeki kontrolünü iyileştirmek amacıyla mikro kredi programlarındaki kadınları hedeflemeye yönelik olan mikro kredi programları, amaçlarını gerçekleştirmiştir diyebiliriz. Kadınların maddi varlıklara erişimini sağlamak ve kendi haklarının farkına varmalarını sağladıklarından, programların kadınların katılımına çok az alan sağlayan geleneksel beklentileri ikinci plana atmaları olağandır. Çünkü kadınların işi sadece çocuk bakmak, evi temizlemek, yemek yapmaktan ibaret değildir. Tüm bunlar dışında mikro kredi alan kadınların az bir kısmı da olsa okuma yazmayı öğrenmiş, bir başkasına ihtiyaç duymadan kendi işlerini halledebilmiştir.

Öneriler

Kadınların güçlendirilmesi sürdürülebilir kalkınmanın kritik bir parçasıdır. Mikro kredi, kadın üyelerinin hane halkı içerisinde karar alma sürecine, eğitim, sağlık, tasarruf ve evliliklerine kadar çoğu konuda yardımcı olmuştur. Yapılan araştırmada mikro kredilerin bir kısmının aile harcamaları için kullanıldığı ortaya çıkmıştır Ancak mikro kredi programları kadınları girişimciye dönüştürmede yetersiz kalmaktadır. Mikro kredi kadınların güçlenmesinde sadece küçük bir destek sağlayarak kaynaklara erişimini teşvik etmektedir.

Mikro kredi, kadınların güçlenmesi sürecine anlamlı bir şekilde katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte, süreci teşvik etmek ve devam ettirmek için çeşitli alternatifler üretmiştir. Kadınların sosyal, ekonomik ve politik statüsünün güçlendirilmesi ve özerkliği, hem şeffaf hem de hesap verilebilir hükümet ve idarenin elde edilmesi için şarttır.

Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi açısından yapılması gerekenlerden biri mikro kredinin gerçekten çok zor durumda olan, yoksulluk sınırının altında yaşayan insanlara ulaşip ulaşmadığını kontrol etmektir. Öte yandan mikro kredinin varlığından bile haberdar olmayan çok fazla kadın olduğu görülmüş ve mikro kredinin daha fazla alana yayılması gerektiği konusu dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Ali, J. and Hakim, R.A. (2012), The Impact of Microcredit Program on Women Empowerment: Evidence From Bangladesh, OIDA International Journal of Sustainable Development, 3 (11-20)

Alpaslan, C. (2015). Mikro Kredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü: Niğde Örneği. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Niğde.

Asim, S. (2008). Evaluating The Impact of Microcredit on Women's Empowerment in Pakistan. DECRG World Bank Group.

Baltacı, M. Ö. (2011). Kadınları Güçlendirme Mekanizması Olarak Mikro Kredi. Ankara: Afşaroğlu Matbaası.

Bhusal, M.K. (2010). Does Microfinance Really Empower?. Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services, Thesis.

Çelik, M , Turunç, Ö , Bilgin, N . (2015). Çalışanların Örgütsel Adalet Algılarının Psikolojik Sermaye Üzerine Etkisi: Çalışanların İyilik Halinin Düzenleyici Rolü. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16 (4), 559-585. DOI: 10.16953/deusbed.25259

D'Espallier, B., Guerin, I. and Mersland, R. (2011). Women and Repayment in Microfinance: A Global Analysis. World Development, 39 (758-772)

Doğan-Burtan, B. ve Kaya, M. (2013). Yoksullukla Mücadelede Mikrokredi Sistemi: Diyarbakır Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (45), 144-170.

Drolet, J. (2010). Women, Micro Credit and Empowerment in Cairo, Egypt. International Social Work, 629-645.

Duvendack, M., Palmer, R., Vaessen, J., (2014). Mikrokredinin Hane Halkı Harcamalarında Kadınların Kontrolü Üzerindeki Etkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler-Sistemik Bir İnceleme

Ece, S. (2014). Mikro Kredi Kullanan Kadınlar: Şırnak Örneği. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Goetz, S.M., ve Gupta, R.S. (1996). Who Takes the Credit? Gender, Power, and Control Over Loan Use in Rural Credit Programs in Bangladesh. *World Development*, 45-63.

Gökyay, Ç. (2008) Türkiye’de mikro kredi uygulamaları ve istihdama yansımaları, Türkiye İş Kurumugen. Müd. Uzmanlık tezi, 18-20.

Graflund, F. (2013). The Impact of Microcredit on Women’s Empowerment. A Case Study of Microcredit in The Tangail District, Bangladesh. Lund University- Department of Economics Bachelor Thesis – Minor Field Study.

Güzel, S. (2011), Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Dünya Bankası ve Mikro Kredi Uygulaması, Türkiye Açısından Bir Değerlendirme

Hashemi, S. M., Schuler, S. R., ve Riley, A. P. (1996). Rural Credit Programs and Women's Empowerment in Bagladesh. *World Development*, 635-653.

Hulme, D. , (2000). Impact Assessment Methodologies for Microfinance: Theory, Experience and Better Practice. *World Development*, 79-98.

Hunt, J. and Kasynathan, N. (2001) Patway to Empowerment? Reflection on Microcredit and Transformation of Gender Relation in South Asia. *Gender and Development*, 9 (1): 42-52

Hunt, J., ve Kasynathan, N. (2002). Reflections on Microfinance and Women’s Empowerment. *Development Bulletin*, 71,75.

Karnani, A. , (2007b). Microfinance Misses Its Mark. *Stanford Social Innovation Review*, 34-40.

Mallick, R. (2002). Implementing and Evaluating Microcredit in Bangladesh. *Development in Practice*, 153-163.

McKernan, S. M. (2002). The Impact of Microcredit Programs on Self-Employment Profits: Do Noncredit Program Aspects Matter? *The Review of Economic and Statistics*, 93-115.

Mugabi, N. (2010). Micro-Credit Utilization And Its Impact On Household Income: A Comparative Study Of Rural And Urban Areas In Iganga District. A dissertation submitted to the Department of Sociology, Faculty of Social Sciences in partial fulfillment for the award of the degree of Master of Arts in sociology of Makerere University

Nader, Y. F. (2008). Microcredit and The Socio-Economic Wellbeing of Women and Their Families in Cairo. *The Journal of Socio-Economics*, 644-656.

Ören, K., Negiz, N. ve Akman, E. (2012). Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikrokredi: Deneyimler Üzerine Bir İnceleme, *Atatürk Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 26 (2), 313-338.

Özmen, F. (2012). Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Mikrokredi, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Vizyoner Dergisi*. 33 (6), 109-130.

Serin, D. (2013). A Way to Overcome Poverty: Microcredit and Its Applications, *International Journal of Business and Management Studies*

Şengür, M. ve Taban, S. (2012). Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikrokredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi. 59-89.

Tarozzi, A., Desai, J. and Johnson, K. (2015), The Impacts of Microcredit: Evidence From Ethiopia, American Economic Journal: Applied Economics. 54-89

UnitedNations. (1999). World Economic and Social Survey 1999: Trends and Policies in the World Economy. New York: Department of Economic and Social Affairs.

UnitedNations. (2012). International Year Of Micro Credit 2005. Aralık 31, 2012 tarihinde <http://www.yearofmicrocredit.org/> adresinden alındı